

Araştırma Makalesi / Research Article

Türkiye’de Yüksek Öğretim Bankacılık Bölümü Müfredatlarının Sektör İhtiyaçları Bakışı Açısıyla Nicel İçerik Analizi

Adem ALTAY¹ Mehmet ARSLAN²

<u>Gönderim Tarihi</u>	<u>Kabul Tarihi</u>
<u>10/12/2024</u>	<u>13/01/2025</u>

Önerilen Atıf / Suggested Citation:

Altay, A. & Arslan, M. (2025). Türkiye’de Yüksek Öğretim Bankacılık Bölümü Müfredatlarının Sektör İhtiyaçları Bakışı Açısıyla Nicel İçerik Analizi, Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi, 12 (1), 43-61.

Öz

Bu çalışma, Türkiye’deki bankacılık bölümü müfredatlarının, bankacılık sektörünün ihtiyaçlarına uygunluğunu nitel analiz yöntemiyle değerlendirmektedir. Bankacılık sektöründe hızla değişen dijital teknolojiler, müşteri ilişkileri yönetimi ve krediler gibi alanlarda artan nitelikli iş gücü talebi, üniversite müfredatlarının bu talepleri karşılayıp karşılamadığını sorgulamayı gerekli kılmıştır. Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından belirlenen eğitim kategorileri ışığında, dört üniversitenin (Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve İstanbul Ticaret Üniversitesi) finans ve bankacılık bölümü ders içerikleri analiz edilmiştir. Bulgular, genel bankacılık, ekonomi ve muhasebe alanlarında verilen derslerin yeterli olduğunu, ancak dijital dönüşüm ve krediler gibi kritik alanlarda müfredatların yetersiz kaldığını göstermektedir. Çalışmanın sonucunda, dijital dönüşüm odaklı derslerin artırılması, krediler ve pazarlama alanında daha kapsamlı eğitim verilmesi gerektiği önerilmektedir. Bu sayede, bankacılık bölümleri mezunlarının sektördeki nitelikli iş gücü talebini daha iyi karşılayabilecekleri ve Türkiye’deki bankacılık sektörünün gelişimine daha fazla katkı sağlayabilecekleri vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Bankacılık Eğitimi, Nicel İçerik Analizi, Finans ve Bankacılık

A Qualitative Content Analysis of Higher Education Banking Curricula in Turkey From The Perspective of Sector Needs

Abstract

This paper evaluates the appropriateness of banking curricula in Turkey in terms of the needs of the banking sector by means of qualitative analysis. The increasing demand for a qualified workforce in the banking sector in such areas as rapidly changing digital technologies, customer relationship management and loans has made it necessary to examine whether university curricula meet these demands. Considering the educational categories defined by the Banks Association of Turkey

¹Öğr. Gör., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, adem.altay@ahievran.edu.tr, orcid.org/0000-0002-6126-948X

²Prof. Dr., Ankara Hacı Bayramı Veli Üniversitesi Finansal Bilimler Fakültesi, mehmet.arslan@hbv.edu.tr, orcid.org/0000-0002-0966-3463

(BAT), the course contents of the finance and banking departments of four universities (Hacı Bayram Veli University, Başkent University, Necmettin Erbakan University and Istanbul Commerce University) were analysed. The findings point out that courses in general banking, economics and accounting are adequate, but courses in critical areas such as digital transformation and loans are inadequate. As a result of the study, it is recommended that courses focusing on digital transformation should be increased and more comprehensive training should be provided in the areas of loans and marketing. In this way, it is emphasized that graduates of banking departments can better meet the demand for qualified labour force in the sector and contribute more to the development of the banking sector in Turkey.

Keywords: Banking, Banking Education, Quantitative Content Analysis, Finance and Banking

1.Giriş

Bu bölümde, Bankacılık Kavramı ve ortaya çıkışı, Bankacılığın Tarihsel Gelişimi ve Bankacılık Sektörünün Mevcut Durumu hakkında bilgi verilecektir.

Bankacılık Kavramı ve ortaya çıkışı: Bankacılık, İtalyanca kökenli "banço/banko" kelimesinden türetilmiş olup, zamanla tüm dünya dillerinde "banka" olarak yerini almıştır (Kuryłowicz, 2004). Bu terim, başlangıçta "tezgâh, masa, oturma sırası" gibi anlamlara gelmekte olup, ilk bankerlerin pazar yerlerinde kurdukları tezgâhları ifade eder (Çivi, 1985). Tarihsel süreçte, Lombardiyalı Yahudilerin pazar yerlerindeki tezgâhlarında bankacılık işlemleri yapması, bu kavramın gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Bu tezgâhların iflas eden bankerler için kırılması sonucu "bankrupt" (iflas etmiş) terimi ortaya çıkmıştır (Beattie, 2011; Delikanlı, 2018; Dinçer, 2019).

Bankacılık, sadece ticari ve finansal kuruluşlarla sınırlı olmayıp, giysi bankası, ayakkabı bank gibi farklı alanlarda da kullanılmaktadır. Ancak, ticari hayatta "banka" veya "bank" terimlerinin doğru tanımlanması, karışıklıkların önlenmesi açısından önemlidir. Bankalar, para ve sermaye piyasalarına yönelik faaliyetleri yürütmekte, bu faaliyetler gerçek bankacılık işlemleri olarak adlandırılmaktadır. Türkiye'de bankacılık faaliyetleri, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çerçevesinde düzenlenmiş ve AB direktifleriyle uyumlu hale getirilmiştir (Delikanlı, 2018).

Bankacılığın ortaya çıkışı, insanların değerli eşyalarını güvence altına alma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. İlk bankacılık işlemleri, M.Ö. 3500'lü yıllarda Uruk'taki tapınaklarda başlamış olup, bu dini yapılar bankacılık faaliyetlerinin merkezi olmuştur (Demirel, 2017; Aydın, 2018). Din görevlileri, halkın güvenini kazanarak, ödünç verme ve mevduat kabul etme gibi işlemler gerçekleştirmiştir. Hammurabi yasaları, borç tahsili ve faiz uygulamaları gibi bankacılık işlemlerini düzenleyen ilk yasal çerçevelerden biridir (Yetiz, 2009).

Bankacılığın Tarihsel Gelişimi: Bankacılık sektörü, tarih boyunca küreselleşme, siyasi değişimler, finansal gelişmeler ve krizler gibi çeşitli dinamikler tarafından şekillendirilmiş, bu süreçte önemli bir gelişim göstermiştir. Bankacılığın kökeni M.Ö. 3500'lerde Mezopotamya'daki tapınaklara dayanır. Bu dönemde din görevlileri, çiftçilere mal, eşya ve araç-gereç temin ederek ödünç verme işlemlerini başlatmış, bu da bankacılığın temelini oluşturmuştur. Sümer ve Babil medeniyetlerinde tapınaklarda yapılan bu işlemler, M.Ö. 2000'lerde Eshunna Krallığı tarafından yazılı kanunlarla düzenlenmiş ve sabit bir faiz oranı belirlenmiştir (Sümer, 2016; Aydın, 2018).

Ortaçağ Avrupa'sında ise bankacılık, politik istikrarsızlık ve dini yapılar tarafından uygulanan faiz yasakları nedeniyle duraklama dönemine girmiştir. Ancak, yeni deniz yollarının keşfi ve uluslararası ticaretin artmasıyla Floransa, Venedik ve Cenevre gibi merkezlerde bankacılık yeniden canlanmıştır. Özellikle 1609 yılında Amsterdam Bankası'nın kurulması, modern bankacılığın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde, farklı para birimlerinin ayarlarının denk olmaması nedeniyle Avrupa'da paraların değişimi büyük zorluklar yaratmış ve bu sorunlar ilk bankaların kurulmasıyla aşılmaya çalışılmıştır (Armstrong, 2010; Eyüpgiller, 1997; Öçal ve Çolak, 1999).

Bankacılığın tarihsel gelişimi, Yeniçağda büyük bir ivme kazanmıştır. 1640 yılında İngiltere'de kralın tüccarların altınlarına el koyması, bankacılığın evrilmesine ve altın yerine "goldsmithnots" adı verilen banknotların kullanılmaya başlanmasına yol açmıştır. Bu gelişme, modern bankacılığın temelini atmış ve 1694'te İngiltere Merkez Bankası'nın kurulmasıyla merkez bankacılığı dönemi başlamıştır. 20. yüzyıla gelindiğinde, bankacılık sektörü büyük teknolojik gelişmelere tanık olmuş, 1990'larda internet bankacılığı ve 2000'lerde bireysel bankacılık hizmetleri sektörde önemli değişikliklere yol açmıştır (Selgin, 2024; Yetiz, 2016).

Türkiye’de bankacılığın gelişimi ise dünya bankacılığına kıyasla farklı bir seyir izlemiştir. Türkiye’de çağdaş bankacılığın başlangıcı, Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Fermanı’nın ilanından sonraki döneme denk gelir. İlk banka 1847’de İstanbul Bankası adıyla kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde ise milliyetçilik anlayışıyla birlikte Türk bankacılığı, çeşitli politik ve iktisadi gelişmelerle evrilmiş, 20. yüzyılın ortalarından itibaren özel bankacılık ve kamu bankacılığı gibi farklı dönemler yaşanmıştır. Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi, Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak iki ana dönemde incelenmektedir. Cumhuriyet sonrası dönemde ise “Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1933)”, “Kamu Bankaları Dönemi (1933-1945)”, “Özel Bankalar Dönemi (1945-1960)”, “Planlı Dönem (1960-1980)”, “Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1980 ve 2004)”, “Yeniden yapılandırma Dönemi (2002-2011)” olmak üzere altı temel döneme ayrılarak analiz edilmektedir (Aydın, 2018; Sümer, 2016).

Osmanlı İmparatorluğu Dönemi (1847-1923): Osmanlı İmparatorluğu’nda Tanzimat’ın ilanıyla birlikte bankacılık sektörü önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Bankacılık faaliyetleri, İslamiyet’in faize bakışı nedeniyle gecikmiş ve uzun süre azınlıklar tarafından yürütülen sarraflık ve bankerlik işlemleri ile sınırlı kalmıştır (Sümer, 2016). Ancak 1847’de kurulan İstanbul Bankası, Osmanlı Devleti’nde modern bankacılığın başlangıcı olarak kabul edilir. Bunu takip eden yıllarda, yabancı sermayeli Ottoman Bank ve Ziraat Bankası gibi kuruluşlar, Osmanlı bankacılığının gelişiminde kritik roller oynamıştır (Aydın, 2018; Yetiz, 2016).

Ulusal Bankalar Dönemi (1923-1933): Ulusal bankalar Türkiye’nin ekonomik kalkınma sürecinde kritik bir rol oynamıştır. İzmir İktisat Kongresi’nde alınan kararlar doğrultusunda, ulusal bankaların kurulması, ekonomik bağımsızlığın sağlanması için bir araç olarak görülmüştür. Bu dönemde, 1924’te kurulan Türkiye İş Bankası, Cumhuriyet döneminin ilk ulusal bankası olarak ticaretin finansmanında öncü rol üstlenmiştir. Ardından, endüstri ve sanayiye kaynak sağlamak amacıyla 1925’te Türkiye Sınai ve Maadin Bankası kurulmuş, 1930 yılında ise Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, para politikalarının düzenlenmesi ve ekonominin istikrarı için önemli bir adım olarak hayata geçirilmiştir. Bu dönemde kurulan diğer bankalar, Türkiye’nin ekonomik kalkınmasını desteklemek ve finansal sistemi güçlendirmek amacıyla faaliyet göstermiştir (Yetiz, 2016; Aydın, 2018).

Kamu Bankaları Dönemi (1933-1945): Türkiye’de devletçilik politikalarının benimsendiği ve sanayileşmenin devlet eliyle hızlandırıldığı bir dönemdir. 1929 Büyük Buhranı’nın ardından Keynesçi ekonomi politikaları doğrultusunda, devletin ekonomiye müdahalesi artmış ve özel sektörün gerçekleştiremeyeceği büyük yatırımlar kamu bankaları aracılığıyla yapılmaya başlanmıştır. Bu dönemde Sümerbank (1933), Etibank (1935), ve Halk Bankası (1938) gibi kamu bankaları kurulmuş, sanayi, madencilik, enerji ve esnaf gibi farklı sektörlerin finansmanı desteklenmiştir. Kamu bankaları, ekonomik kalkınmayı sağlamak için hayati bir rol üstlenmiş ve Türkiye’nin sanayileşme sürecinde önemli adımlar atılmasını sağlamıştır (Yetiz, 2016; Aydın, 2018).

Özel Bankalar Dönemi (1945-1960): Türkiye’de liberal iktisat politikalarının etkisiyle bankacılık sektöründe önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Bu süreçte, devletin müdahaleleri yerine özel sektör ön planda olmuş ve şube bankacılığı büyük bir hızla gelişmiştir (Aydın, 2018). Ülke genelinde 30 yeni banka açılmış, Yapı ve Kredi Bankası (1944), Akbank (1948) ve Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (1959) gibi önemli bankalar faaliyete geçmiştir (Yağcılar, 2010). Ayrıca, Türkiye Bankalar Birliği 1958’de kurulmuş ve bankaların kredi faaliyetlerinde serbestlik tanınmıştır (Çankaya ve Öz, 2011).

Planlı Dönem (1960-1980): Türkiye’de bankacılık sektöründe kamusal müdahalelerin arttığı ve karma ekonomi politikalarının benimsendiği bir dönemdir. Bu süreçte ithal ikamesi sanayileşme politikası uygulanmış ve yeni banka kurulumu kısıtlanmıştır (Bozdemir, 2007). Endüstriyi desteklemek amacıyla düşük faiz politikası benimsenirken, pek çok özel ticaret bankası holding bankasına dönüşmüştür (Yağcılar, 2010). Bu dönemde, T.C. Turizm Bankası (1962) ve Sınai Yatırım ve Kredi Bankası (1963) gibi beş kalkınma ve iki ticaret bankası kurulmuştur (Aydın, 2018).

Serbestleşme ve Dışa Açılma Dönemi (1981-2001): Türk bankacılık sektörünün uluslararası finansal sermaye ile entegrasyonunu hızlandırdığı ve liberal ekonomi politikalarının etkili olduğu bir dönemdir. Bu süreçte, bankacılık sisteminde uluslararasılaşmış bankacılık ilkeleri benimsenmiş, döviz mevduatı açma ve saklama izinleri verilmiş ve faiz oranları serbestleştirilmiştir (Aydın, 2018). Ayrıca, Tek Düzen Hesap Planı kabul edilmiş, bilanço mali tablolarının denetimi bağımsız dış denetlemeye tabi tutulmuştur. Ancak, bu dönemde yaşanan 1994 ve 2001 ekonomik krizleri, bankacılık sektöründe ciddi istikrarsızlıklara neden olmuş, pek çok banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na (TMSF) devredilmiş ve bazı bankaların faaliyet izinleri iptal edilmiştir (Arabacı, 2018). Bu

dönemin sonunda, güçlü ekonomiye geçiş programı uygulanarak finans sisteminin yeniden yapılandırılması hedeflenmiştir.

Yeniden Yapılandırma Dönemi (2002-2011): 2001 krizi sonrasında Türkiye'nin bankacılık sektöründe önemli reformların hayata geçirildiği bir dönemdir. "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" kapsamında bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılması, devlet bankalarının mali ve operasyonel olarak güçlendirilmesi, TMSF kapsamındaki bankaların çözüme ulaştırılması ve özel bankaların sağlam yapılar haline getirilmesi hedeflenmiştir. Bu dönemde, Bankacılık Kanunu'nda önemli değişiklikler yapılmış ve bankacılık denetimi Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na (BDDK) devredilmiştir. 2008 küresel krizine rağmen, Türkiye'deki bankacılık sektörü bu dönemde gerçekleştirdiği yapısal reformlar sayesinde krizin etkilerini hafif şekilde atlatmış ve büyüme sürecine yeniden girmiştir (Arabacı, 2018).

Bankacılık Sektörünün Mevcut Durumu: Türkiye bankacılık sektörü, 2001 krizi sonrası gerçekleştirilen reformlar ve düzenlemeler sayesinde önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Günümüzde sektör, güçlü mali yapısı, yüksek sermaye yeterlilik oranları ve etkin risk yönetim sistemleri ile uluslararası düzeyde rekabet edebilecek bir seviyeye ulaşmıştır. 2024 yılı itibarıyla, sektörde 34 mevduat bankası, 20 kalkınma ve yatırım bankası, 9 katılım bankası olmak üzere toplam 63 banka faaliyet göstermektedir (TBB, 2024_3). Bu bankaların toplam aktif büyüklüğü 23663866,393 TL'ye ulaşmıştır. 2023 yıl sonunda sektörün kredi hacmi 11,7 trilyon TL'ye yaklaşırken sektörün mevduat tabanı 2023 yıl sonunda 13 trilyon TL'yi geçmiştir. Sektörün toplam net kârı ise 2023 yıl sonunda önceki yıla göre yüzde 43,8 artarak 620,5 milyar TL olmuştur (KPMG, 2024). Bankacılık sektörü, kalifiye iş gücü, gelişmiş teknolojilerin kullanımı ve yüksek hizmet kalitesi ile Türkiye ekonomisinde önemli bir rol oynamaya devam etmektedir (Sümer, 2016).

Türkiye'de yüksek öğretim bankacılık bölümü müfredatlarının sektör ihtiyaçları bakışı açısından nicel içerik analizinin yapıldığı bu çalışma kapsamında konu hakkında güncel literatürün tanıtımı yapıldıktan sonra araştırma yöntemi hakkında bilgi verilecektir. Devamında da araştırma bulguları ve analizi yapılacaktır.

2. Literatür

Günümüz dünyasında finans sektörünün temel ayaklarından olan bankacılık sektörü konusunda literatürde çok sayıda çalışma yapıldığı malumdur. Bu çalışmaların tamamından burada söz etmek mümkün olmadığı için çalışma konumuzla bağlantılı olan belli başlı çalışmalara yer verilecektir.

Acar Boyacıoğlu (2003) bu çalışmasında, 1980 sonrası Türk bankacılık sektöründe yaşanan değişimleri ele almış ve Nisan 1994, Kasım 2000, Şubat 2001 krizlerinin sektöre olan etkilerini detaylı bir şekilde incelemiştir. Çalışmada, özellikle kamu bankaları ile fona devredilen bankaların mali ve operasyonel yeniden yapılandırma süreçleri değerlendirilmiş, ayrıca özel bankaların mali yapılarının güçlendirilmesine yönelik tedbirler üzerinde durulmuştur. Sonuç bölümünde, Türk bankacılık sektörünün geleceği üzerine değerlendirmeler yapılmış ve sektördeki iyileştirme alanlarına yönelik çeşitli öneriler sunulmuştur.

Coşar (2010) bu çalışmasında, Avrupa ve Osmanlı İmparatorluğu'nda finansal sistemlerin tarihsel gelişimini karşılaştırmalı bir bakış açısıyla ele almıştır. Avrupa'da finansal kurumların ve düzenlemelerin evrimi, Osmanlı dönemindeki bankacılık faaliyetleriyle kıyaslanarak incelemiştir. Osmanlı'da sarraflar ve para vakıfları gibi geleneksel finansal yapılar ön plandayken, Avrupa'da sanayileşme ve finansal yenilikler etkili olmuştur. Çalışmada, 1838 Ticaret Antlaşması'ndan itibaren Osmanlı'daki finansal değişimleri, Cumhuriyet dönemi bankacılığını ve sonrasındaki gelişmeleri analiz ederek, bankacılık sektöründeki krizler ve reform süreçlerini kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Çalışmada, Türkiye bankacılığının gelişimini ve uluslararası finans piyasalarıyla entegrasyonunu detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır.

Sümer (2016) çalışmasında, Türk Bankacılık Sektörünün tarihsel gelişimini ele almış ve ardından Türk bankacılık sektörü ile AB ülkelerinin bankacılık sektörlerini karşılaştırmalı olarak analiz etmiştir. Araştırmanın bulguları, Türk Bankacılık Sektörünün büyüme potansiyelinin oldukça yüksek olduğunu ve bu potansiyelin gayri safi yurt içi hasılanın artışıyla daha da güçleneceğini ortaya koymaktadır.

Yetiz (2016) çalışmasında, bankacılığın temel kavramlarını ve ortaya çıkış nedenlerini ele alarak, bankacılığın tarihsel gelişimini incelemiştir. Çalışma, günümüz Türk bankacılık sisteminin mevcut yapısını detaylandırmakta ve sektördeki büyümenin istikrarlı bir şekilde devam edeceğini öngörmektedir. Araştırma sonuçları, Türkiye'de

bankacılık sektörünün aktif karlılık ve öz kaynak karlılığı açısından güçlü bir performans sergilediğini ortaya koymaktadır.

Soygür (2018) doktora tez çalışmasında, Türkiye genelinde geniş bir şube ağına sahip bankaların personelinin, banka yönetimleri tarafından belirlenen pazarlama ve satış hedefleri kapsamında hedef baskısı altında olup olmadığını araştırmıştır. Ayrıca, bu hedef baskısının personelin tükenmişlik düzeyi, iş stresi ve iş tatmini üzerindeki etkilerini analiz etmiştir. Araştırmada veri toplama süreci, kartopu örnekleme tekniği kullanılarak gerçekleştirilen anketlerle yapılmıştır. Bulgular, hedef baskısının personelde tükenmişlik hissini artırdığını, ancak iş stresini etkilemediğini ve iş tatminini olumsuz yönde etkileyerek tatmin düzeyinin düştüğünü göstermiştir. Bu çalışma, hedef baskısının çalışanların tükenmişlik ve tatmin düzeyleri üzerindeki önemli etkilerini ortaya koymaktadır.

Arabacı (2018) bu çalışmasında, Türkiye Bankacılık Sektörü'ne dâhil mevduat bankaları, yabancı sermayeli bankalar, kalkınma ve yatırım bankaları ile katılım bankalarını 2000-2016 yılları arasındaki banka sayısı, şube sayısı ve personel sayısı üzerinden analiz etmiştir. Çalışmada, sektördeki yapısal değişiklikleri, yasal düzenlemeleri ve 2008 küresel finans krizinin etkileri incelenerek, bankacılık sektörünün Türk ekonomisi içindeki önemini vurgulanmıştır.

Kesebir (2018) bu çalışmasında, 2001 finansal krizinin sebepleri ve sonuçları noktasında bankacılık sektöründe yol açtığı etkiler ile son dönem bankacılık sektörünün durumu analiz edilmiştir. Araştırma bulgularında, 2001 ekonomik krizini tetikleyen faktörler arasında kamu maliyesindeki sorunlar, yanlış maliye politikaları, bankacılık sektöründeki yetersiz denetim ve siyasi istikrarsızlık yer aldığını, kriz sonrası uygulanan IMF destekli programla, enflasyonla mücadele ve bankacılık sisteminde yapısal düzenlemelerin hedeflendiğini, reformların, sadece ekonomik değil, siyasi ve sosyal alanlarda da gerçekleştirildiğini ve böylece gelecekteki olası krizlere karşı önlemler alındığını tespit etmiştir.

Kaya ve Arslantürk Çöllü (2020) çalışmalarında, Türk bankacılık sektörünün tarihsel gelişimini kronolojik olarak incelemişlerdir. Çalışma, Osmanlı İmparatorluğu döneminde banker ve sarrafların faaliyetleriyle başlayan bankacılık tarihinin, Cumhuriyet döneminde sanayi sektörünün finansmanına odaklandığını ortaya koymaktadır. 1980 sonrası piyasa ekonomisine geçişle sektörde yenilikler yaşanmış; ancak 1990'larda yüksek kamu borçları ve enflasyon nedeniyle zor bir dönem geçirilmiştir. Krizlerin ardından başlayan yeniden yapılandırma süreci, kredi hacmini genişletmiş ve sektörü daha sağlam bir mali yapıya kavuşturmuştur. Çalışma, sektördeki bu önemli dönüşümleri kapsamlı şekilde ele almıştır.

Tırpan (2023) doktora tez çalışmasında, Türk bankacılık sisteminin dijital bankacılığa geçiş sürecini ve fintech şirketlerinin geleneksel bankacılığa olan etkilerini Vakıfbank örneği üzerinden incelemeyi hedeflemiştir. Çalışma, geleneksel bankacılığın yapısını, işlevlerini ve gelişimini analiz ederek dijitalleşme sürecini ve dijital bankacılık uygulamalarını değerlendirmiştir. Ayrıca, fintech endüstrisinin ve şirketlerinin geleneksel bankacılık üzerindeki etkilerini Vakıfbank'ın dijital bankacılık faaliyetleri bağlamında araştırmıştır. Bulgular, Türkiye'de bankaların dijitalleşme sürecine girdiğini, şube ve personel sayılarında düşüş yaşandığını ve bankaların fintech şirketleriyle iş birliği yaparak finansal hizmetlerini yeniden yapılandırma çabalarını ortaya koymuştur. Tez, Türk bankacılık sektörünün dijital dönüşümünün, finansal teknolojilere yapılan yatırımlar ve edinilen yetkinliklerle gerçekleştirilebileceğini vurgulamaktadır.

3. Yöntem

Bu araştırma elde edilen veriler nicel içerik analizi yöntemi analiz edilecektir. İçerik analizi, sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir araştırma yöntemi olup, yazılı, görsel veya işitsel her türlü iletişim biçiminin içeriğini analiz etmeyi amaçlar. Bu yöntem, özellikle kitle iletişim araçlarının yaygınlaşmasıyla önem kazanmış ve iletişim çalışmalarında sıkça başvurulan bir teknik haline gelmiştir (Aziz, 1990:105). İlk olarak 18. yüzyılda İsveç'te dini metinlerin analizinde kullanılan içerik analizi, zamanla daha sistematik hale gelerek, özellikle 20. yüzyılda Amerikan gazetelerinin ve Nazi propagandalarının incelenmesinde etkin bir araç olarak kullanılmıştır (Frey, 1992:195; Aziz, 1990:196).

Nicel içerik analizi, bu metodolojinin objektif ve sayısal verilere dayalı bir türüdür. Berelson'a göre (1952), nicel içerik analizi, "iletişimin yazılı/açık içeriğinin objektif, sistematik ve sayısal tanımlamalarını yapan bir araştırma tekniğidir" (Gökçe, 1995:11). Bu teknik, metinlerdeki belirli kavram veya kelimelerin sıklığını belirlemeye ve bu

sıklıkları sayısal olarak ifade etmeye odaklanır. Örneğin, bir araştırmacı, gazetelerde belirli bir konunun ne kadar yer aldığını veya televizyon programlarında belirli bir temanın ne kadar süreyle işlendiğini ölçebilir (Gönc Şavran, 2018:95). Bu tür bir analiz, metnin açık ve görünür yönleriyle ilgilenir ve bu nedenle eleştirilere maruz kalabilir. Özellikle metnin yapısını bozduğu, metni bağlamından kopardığı ve yalnızca görünen anlamlarla sınırlı kaldığı eleştirileri öne sürülmüştür (Bal, 2013:184). Ancak, nicel içerik analizi, metinlerin içerdiği mesajlar hakkında sistematik ve nesnel veriler sunarak, iletişim biçimlerinin toplumsal etkilerini anlamada önemli bir katkı sağlar (Hansen, 2000:55).

Sonuç olarak, nicel içerik analizi, içerik analizinin önemli bir alt dalıdır ve iletişim araştırmalarında yaygın olarak kullanılır. Nesnellik, sistematiklik ve sayısallık bu tekniğin temel özellikleridir ve bu yönleriyle, iletişim biçimlerinin toplumsal yansımalarını anlamada güçlü bir araçtır. Ancak, metinlerin daha derin anlamlarını keşfetmek için nitel analiz yöntemleriyle birlikte kullanılması da önemlidir.

Bu çalışmada, analiz edilecek üniversitelerin tercihinde aşağıdaki kriterler yükseköğretimin genel yapısını ve sektör dinamiklerini yansıtmaları açısından dikkate alınmıştır.

1. Devlet ve vakıf üniversitelerinin örnekleme temsil edilmesi
2. Hem finansın merkezi konumunda olan şehirler hem de Anadolu'nun ticari açıdan gelişmekte olan şehirlerini temsil edilmesi
3. Hem uzun yıllardır bankacılık eğitimi verilen üniversitelerin hem de özellikle bankacılık bölümü yeni açılan veya yeni kurulan üniversitelerin örnekleme temsil edilmesi

Bilimsel araştırmanın doğal yapısı gereği araştırmanın kabul edilebilir sürede tamamlanması, evreni yansıtmaları ve minimum sayıda örneklem seçimi ilkeleri göz önüne alındığında dört üniversitenin dört bölümünün araştırmaya dahil edilmesi metodolojik olarak uygun görülmüştür.

4. Bankacılık Sektörünün Çalışan Adaylarından Beklentileri

Ülkemizde Türkiye Bankalar Birliği'nin Haziran 2024 verilerine göre bankacılık sektöründe istihdam edilen personel sayısı 189.592 kişidir (TBB, 2024_1). Yapısı itibarıyla bankacılık sektöründeki istihdamın büyük çoğunluğu vasıflı elemanlardan oluşmaktadır. Gelişen dijital teknolojilerle birlikte personel istihdam sayılarında düşüşler olmakla birlikte, nitelikli elemana duyulan ihtiyaç artmaktadır. Bu çalışmada bankacılık sektörünün hangi alanlarda nitelikli elemanı ihtiyaç duyduklarının tespiti, Türkiye Bankalar Birliği'nin düzenlediği bankacılık eğitim programında açılan eğitim kategorileri üzerinden tespit edilmiştir (TBB, 2024_2). TBB'nin eğitim kataloğunda bankacılık eğitim alanları; Genel Bankacılık-Ekonomi, Muhasebe, Hukuk, Krediler, Hazine Yönetimi, Sermaye Piyasaları, Dış İşlemler, Finans, Satış-Pazarlama, Yönetim Süreçleri-Yetkinlik-Gelişim, Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm olmak üzere 12 alana ayrılmıştır. Çalışmada bu 12 eğitim alanı Türkiye'de bankacılık sektöründe personel istihdamında aranan özellikler olarak belirlenmiştir. Çalışmada birbiri ile ilişki olan alanlar birlikte ele alınarak alan sayısı 8'e indirgenmiştir. Sonrasında da seçilmiş olan iki devlet üniversitesi (Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi) ve iki özel üniversitede (Başkent Üniversitesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi) Finans ve Bankacılık bölümlerinde okutulan ders müfredatı tespit edilerek bu sekiz alana göre tasnif edilmiştir.

5. Bulgular ve Analiz

Bu bölümde, seçilmiş olan iki devlet ve iki vakıf üniversitesindeki bankacılık bölümü müfredatlarının, Türkiye Bankalar Birliği'nin düzenlediği bankacılık eğitim programında açılan eğitim kategorileri üzerinden hareketle tespit edilen bankacılık sektörünün ihtiyaç duyduğu alanlara yönelik eğitimleri ne derece karşıladıklarının tespiti açısından TBB'nin eğitim kategorileri ile seçilmiş üniversitelerin müfredatlarının karşılaştırmalı tabloları verilecektir.

Tablo 1. Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü Ders Müfredatlarında “Bilgi Yönetimi Ve Dijital Dönüşüm” Alanıyla İlişkili Dersler

Hacı Bayram Veli Üniv.	Başkent Üniv.	Necmettin Erbakan Üniv.	İstanbul Ticaret Üniv.	
DERS ADI	AKTSDERS ADI	AKTSDERS ADI	AKTSDERS ADI	AKTS

Olasılık ve İstatistik I	5	Bilgisayar Okuryazarlığı	2	Bilişim Teknolojileri	2	Makine Öğrenmesine Giriş	3
Olasılık ve İstatistik II	5	Dijital Bankacılık	5	Paket Programları	3	Yapay Zekâ Uygulamalarında Temel Kavramlar	3
Bilişim Teknolojileri	5	Dijital Pazarlama	5				
Bilgisayar Programlamaya Giriş	5	Bilgi Güvenliği	5				
Finans için Temel Programlama	5	Yapay Zekâ Uygulamaları	5				
		Veri Madenciliği	5				
		E-Ticaret	5				
		Blokzincir	5				
Toplam AKTS	25		37		5		6

Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü ders müfredatlarında “Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm” alanıyla ilişkili dersler Tablo 1’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm alanına yönelik olarak, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 25 AKTS, Başkent Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 37 AKTS, Necmettin Erbakan Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 5 AKTS ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 6 AKTS’lik ders verilmektedir.

Tablo 2. Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü Ders Müfredatlarında “Dış İşlemler” Alanıyla İlişkili Dersler

Hacı Bayram Veli Üniv.		Başkent Üniv.		Necmettin Erbakan Üniv.		İstanbul Ticaret Üniv.	
DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS
Temel İngilizce I	3	İngilizce I	5	Yabancı Dil I	2	Genel İngilizce 1	2
Temel İngilizce II	3	İngilizce II	5	Yabancı Dil II	2	Genel İngilizce 2	2
Kambiyo İşlemleri ve Uluslararası Bankacılık	5	İngilizce III	5	Mesleki Yabancı Dil I	4	Uluslararası İşletme Finansı	3
Mesleki İngilizce I	5	İngilizce IV	5	Mesleki Yabancı Dil II	4	Uluslararası Bankacılık	3
Mesleki İngilizce II	5	İngilizce V	5	Mesleki Yabancı Dil III	4	Almanca 1	3
		İngilizce VI	5	Dış Ticaret İşlemleri	3	Fransızca 1	3
		Dış Ticaretin Finansmanı	5	Mesleki Yabancı Dil IV	4	İspanyolca 1	3
						Rusça 1	3
						Japonca 1	3
						Çince 1	3

				İtalyanca 1	3
				Farsça 1	3
				Arapça 1	3
				Boşnakça, Hırvatça, Sırpça 1	3
				Uluslararası Yatırım Stratejileri	3
				Almanca 1	3
				Fransızca 1	3
				İspanyolca 1/	3
				Rusça 1	3
				Japonca 1/	3
				Çince 1	3
				İtalyanca 1	3
				Farsça 2	3
				Arapça 1	3
				Boşnakça, Hırvatça, Sırpça 2	3
Toplam AKTS	21	35	23		73

Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü ders müfredatlarında “Dış İşlemler” alanıyla ilişkili dersler Tablo 2’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Dış İşlemler alanına yönelik olarak, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 21 AKTS, Başkent Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 35 AKTS, Necmettin Erbakan Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 23 AKTS ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 73 AKTS’lik ders verilmektedir.

Tablo 3. Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü Ders Müfredatlarında “Genel Bankacılık-Ekonomi” Alanıyla İlişkili Dersler

Hacı Bayram Veli Üniv.		Başkent Üniv.		Necmettin Erbakan Üniv.		İstanbul Ticaret Üniv.	
DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS
Matematik I	4	Bankacılığa Giriş	4	Ekonomiye Giriş I	4	İşletmeye Giriş	3
Matematik II	4	Ekonomiye Giriş I	6	Ekonomiye Giriş II	4	Mikro Ekonomi	3
İktisada Giriş I	5	Genel Matematik I	6	Genel Matematik	4	Makro Ekonomi	3
İktisada Giriş II	5	Ekonomiye Giriş II	6	Genel İşletme	4	Matematik 1	3
Temel Bankacılık	5	Genel Matematik II	6	İstatistik I	4	Matematik 2	3
Olasılık ve İstatistik I	5	Matematiksel İstatistik I	6	Kamu Maliyesi	3	Finansal Matematik	3
Olasılık ve İstatistik II	5	Matematiksel İstatistik II	4	İstatistik II	4	İstatistiğe Giriş	3

Mikro İktisat	5	İşletmede Mesleki Eğitim	20	Uluslararası İktisat	4	Bankacılığa Giriş	3
Makro İktisat	5	Topluma Hizmet Uygulamaları	1	Maliye Politikası	3	İstatistiksel Analiz	3
Temel Sigortacılık	5	Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	1	Bankacılığa Giriş	4	Bankacılık İşlemleri	1 3
Kamu Maliyesi	5	Finans Okuryazarlığı	1	Para Banka	3	Bankacılık Düzenlemeleri	3
Bireysel Bankacılık	5	Banka İşlemleri	5	Ekonometri	4	Bankacılık İşlemleri	2 3
Ticari Bankacılık	5	Mikro İktisat	5	Katılım Bankacılığı	3	Türkiye ve Dünya Ekonomisi	3
Katılım Bankacılığı	5	Makro İktisat	5	Sigorta Yönetimi	4	Kalkınma ve Yatırım Bankacılığı	3
İslam İktisadının Temel Prensipleri	5	Eko-Dönüşüm ve İklim Eylemi	1	Girişimcilik Kültürü	4	Katılım Bankacılığı ve İslami Finans	3
İktisadi Düşünce Tarihi	5	Uluslararası Ekonomi	5	Bankalarda Performans Analizi	3	Türkiye’de Devlet, Toplum ve Ekonomi	3
Temel Ekonometri	5	Raporlama ve Sunum Teknikleri	5			İktisatta Temel Kavramlar ve Yapılar	3
Uygulamalı Ekonometri	5	Meslek Etiği	5			Firma Değerleme	3
Türkiye Ekonomisi	5	Makro Ekonomik Göstergelerin Yorumlanması	5			Küresel Sermaye Piyasaları	3
Araştırma Teknikleri	5	Sigortacılık	5			Bankacılık ve Finans Stajı	0
		Türkiye Ekonomisi	5			İktisatta Temel Kavramlar ve Yapılar	3
		Bankacılık Sektörünün Analizi	5				
		Ekonometri	5				
		Bankacılıkta Güncel Konular	5				
		Merkez Bankacılığı	5				
Toplam AKTS	98		127		59		60

Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü ders müfredatlarında “Genel Bankacılık-Ekonomi” alanıyla ilişkili dersler Tablo 3’te verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Genel Bankacılık-Ekonomi alanına yönelik olarak, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 98 AKTS, Başkent Üniversitesi Finans ve

Bankacılık Bölümü'nde 127 AKTS, Necmettin Erbakan Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü'nde 59 AKTS ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü'nde 60 AKTS'lik ders verilmektedir.

Tablo 4. Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü Ders Müfredatlarında “Muhasebe Ve Finans” Alanıyla İlişkili Dersler

Hacı Bayram Veli Üniv.		Başkent Üniv.		Necmettin Erbakan Üniv.		İstanbul Ticaret Üniv.	
DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS
Genel Muhasebe I	5	Finansal Piyasalar ve Kurumlar	5	Finans Matematiği	5	Finansal Muhasebe 1	3
Genel Muhasebe II	5	Muhasebe İlkeleri I	6	Genel Muhasebe I	5	Finansa Giriş	3
Finansal Yönetim I	5	Muhasebe İlkeleri II	6	Genel Muhasebe II	5	Finansal Muhasebe 2	3
Finansal Yönetim II	5	Sermaye Piyasaları I	5	Şirketler Muhasebesi	3	Maliyet ve Yönetim Muhasebesi	3
Finans Matematiği	5	Banka Muhasebesi	5	Maliyet Muhasebesi	3	Finansal Piyasalar ve Kurumlar	3
Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi	5	Finansal Yönetim I	5	Sermaye Piyasası İşlemleri	4	Para Teorisi ve Politikası	3
Maliyet ve Yönetim Muhasebesi	5	Sermaye Piyasaları II	5	Finansal Tablolar Analizi	3	Finansal Yönetim 1	3
Para Banka	5	Finansal Yönetim II	5	Banka Muhasebesi	4	Financial Econometrics	3
Regülasyon Ekonomisi ve Finans Sektörü	5	Türev Ürünler ve Vadeli İşlem Borsaları	5	Uluslararası Finansal Piyasalar	3	Finansal Yönetim 2	3
Uluslararası Finans	4	Sürdürülebilir Finans ve Yeşil Finansman	5	Fon Yönetimi	4	Bankacılık ve Finans Stajı	3
Finansal Tablolar Analizi	3	Finans Matematiği	5	Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi	3	Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi	3
Türev Piyasalar ve Araçlar	5	Portföy Yönetimi	5	Güncel Finansal Sorunlar	3	Finansal Piyasalarda Düzenleme ve Gözetim	3
Teknolojik Gelişmeler Işığında Para ve Finans Sistemleri	5	Para Teorisi ve Politikası	5			Borsa işlemleri	3
İktisadi Büyüme ve Finans	5	Finansal Tablolar Analizi	5			Finansal Analiz ve Strateji	3
Gayrimenkul Finansmanı ve Değerlemesi	5	Finansal Okuryazarlık	5			Banka Muhasebesi	3
Davranışsal Finans	5	Borsa Uygulamaları	5			Finans Kurumları ve Yeni Eğilimler	3

Finansal Raporlama Standartları	5	Para ve Finansal Kurumlar	5	Girişim Finansı	3
Banka ve Sigorta Muhasebesi	5	Uluslararası Finansal Piyasalar	5	Finansal Okuryazarlık	3
				Kurumsal Finansa Vakalar	3
				Finans Kurumları ve Yeni Eğilimler	3
Toplam AKTS	87	92	45	60	

Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü ders müfredatlarında “Muhasebe ve Finans” alanıyla ilişkili dersler Tablo 4’te verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Genel Muhasebe ve Finans alanına yönelik olarak, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 87 AKTS, Başkent Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 92 AKTS, Necmettin Erbakan Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 45 AKTS ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 60 AKTS’lik ders verilmektedir.

Tablo 5. Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü Ders Müfredatlarında “Hukuk” Alanıyla İlişkili Dersler

Hacı Bayram Veli Üniv.		Başkent Üniv.		Necmettin Erbakan Üniv.		İstanbul Ticaret Üniv.	
DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS
Hukukun Temel Kavramları	4	Hukuka Giriş	6	Hukuka Giriş	3	Hukukun Temel Kavramları	3
Borçlar Hukuku	4	Borçlar Hukuku	6	Borçlar Hukuku	4	İşletme Hukuku	3
Ticaret Hukuku I	5	Ticaret Hukuku	6	Ticaret Hukuku	4		
Ticaret Hukuku II	5	Banka Hukuku	5	Kıymetli Evrak Hukuku	4		
Banka Hukuku	5	Türk Vergi Sistemi	5	Kambiyo ve Gümrük Mevzuatı	4		
Vergi Hukuku	5	İcra ve İflas Hukuku	5	Vergi Hukuku	4		
Teminat Hukuku	5	İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	5	Banka Hukuku	3		
Türk Vergi Sistemi	5	Vergi Hukuku Uygulamaları	5	İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku	3		
Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları	5			Sermaye Piyasası Hukuku	3		
				Anayasa Hukuku	3		
				İcra İflas Hukuku	2		
				Sigorta Hukuku	2		
Toplam AKTS	43	43	43	39	39	6	6

Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü ders müfredatlarında “Hukuk” alanıyla ilişkili dersler Tablo 5’te verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Hukuk alanına yönelik olarak, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 43 AKTS, Başkent Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 43 AKTS, Necmettin Erbakan Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 39 AKTS ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 6 AKTS’lik ders verilmektedir.

Tablo 6. Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü Ders Müfredatlarında “Krediler” Alanıyla İlişkili Dersler

Hacı Bayram Veli Üniv.		Başkent Üniv.		Necmettin Erbakan Üniv.		İstanbul Ticaret Üniv.	
DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS
Kredi Politikası ve Yönetimi	5	Kredi Politikası ve Değerlendirmesi	5	Kredi Yönetimi	4		
Toplam AKTS	5		5		4		0

Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü ders müfredatlarında “Krediler” alanıyla ilişkili dersler Tablo 6’da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Krediler alanına yönelik olarak, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 5 AKTS, Başkent Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 5 AKTS, Necmettin Erbakan Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 4 AKTS’lik ders verilirken İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde bu alanda ders verilmemektedir.

Tablo 7. Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü Ders Müfredatlarında “Şube Eğitimleri Ve Satış Pazarlama” Alanıyla İlişkili Dersler

Hacı Bayram Veli Üniv.		Başkent Üniv.		Necmettin Erbakan Üniv.		İstanbul Ticaret Üniv.	
DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS
Pazarlama	5	Pazarlama Yönetimi	4	Halkla İlişkiler ve İletişim	4	Pazarlama Yönetimi	3
Bankacılıkta Pazarlama ve Satış Teknikleri	5	Bankacılıkta Pazarlama	5	Pazarlama İlkeleri	4	Finansal Hizmet Pazarlaması	3
Etkili İletişim	5			Müşteri İlişkileri Yönetimi	4		
Müşteri İlişkileri Yönetimi	5			Hizmet Pazarlaması	3		
Toplam AKTS	20		9		15		6

Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü ders müfredatlarında “Şube Eğitimleri ve Satış Pazarlama” alanıyla ilişkili dersler Tablo 7’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Hukuk alanına yönelik olarak, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 20 AKTS, Başkent Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 9 AKTS, Necmettin Erbakan Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 15 AKTS ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 6 AKTS’lik ders verilmektedir.

Tablo 8. Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü Ders Müfredatlarında “Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim” Alanıyla İlişkili Dersler

Hacı Bayram Veli Üniv.		Başkent Üniv.		Necmettin Erbakan Üniv.		İstanbul Ticaret Üniv.	
DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS	DERS ADI	AKTS
İşletme Bilimine Giriş	5	İşletme Yönetimine Giriş	5	Yönetim ve Organizasyon	5	İnsan Kaynakları Yönetimi	3
Yönetim ve Organizasyon	5	Örgütsel Davranış	4	Örgütsel Davranış	4	Banka Yönetimi	3
Örgütsel Davranış	5	Bankacılıkta Risk Yönetimi	5	İnsan Kaynakları Yönetimi	4	Risk Yönetimi	3
İnsan Kaynakları Yönetimi	5	Kurumsal İletişim ve Protokol Kuralları	1	Zaman ve Stres Yönetimi	3	Bankacılık Oyunu: Bir Bankanın Yönetimi	3
Çağdaş Yönetim Yaklaşımları	5	Banka Aktif-Pasif Yönetimi	5	Stratejik Yönetim	4	Banka Denetimi	3
Proje Yönetimi	5	Marka Yönetimi	5	Takım Çalışması	3	Temel İletişim	3
Yönetim Bilişim Sistemleri	5	İnsan Kaynakları Yönetimi	5	Proje Yönetimi	3		
Finansal Piyasalar ve Kurumlar Yönetimi	5	Verimlilik Artırıcı Yaklaşımlar ve Teknikler	5				
Sabit Getirili Menkul Kıymet Yönetimi	5	Tedarik Zinciri Yönetimi	5				
İş Etiği ve Kurumsal Yönetim	5	Sürdürülebilirlik Yönetimi	5				
Stratejik Yönetim	3	İleri Ofis Uygulamaları	5				
Bankacılıkta Risk Yönetimi	5	Finansal Risk Yönetimi	5				
Etkili İletişim	5	İş Analitiği	5				
Müşteri İlişkileri Yönetimi	5	Kurumsallaşma ve Aile İşletmelerinde Yönetim	5				
Girişimcilik	5	Lojistik Yönetimi	5				
Müzakere Teknikleri	5	İşletmelerde Hile denetimi	5				
Kurumsal Sosyal Sorumluluk	5	Stratejik Yönetim	5				
		Girişimcilik	5				
Toplam AKTS	83		85		26		18

Seçilmiş Üniversitelerin Finans ve Bankacılık Bölümü ders müfredatlarında “Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim” alanıyla ilişkili dersler Tablo 8’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim alanına yönelik olarak, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 83 AKTS, Başkent Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 85 AKTS, Necmettin Erbakan Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 26 AKTS ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Finans ve Bankacılık Bölümü’nde 18 AKTS’lik ders verilmektedir.

Tablo 9. TBB’inde Alanlara Göre Verilen Ders Sayıları ve Toplam Ders Dağılımı İçerisindeki Oranları

	TBB’inde Alanlara Göre Verilen Ders Sayısı	%
Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm	37	30,58
Dış İşlemler	6	4,96
Genel Bankacılık-Ekonomi	4	3,31
Muhasebe ve Finans	37	30,58
Hukuk	10	8,26
Krediler	7	5,79
Şube Eğitimleri ve Satış Pazarlama	2	1,65
Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim	18	14,88
Toplam	121	100

TBB’inde alanlara göre verilen ders sayıları ve toplam ders dağılımı içerisinde oranları Tablo 9’da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre en büyük yığılmanın %30,58’lik oranlarla Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm ile Muhasebe ve Finans alanlarında olduğu, en az yığılmanın da %1,65 ile Şube Eğitimleri ve Satış Pazarlama alanında olduğu görülmektedir. Bu oranlar aynı zamanda TBB’nin açtığı dersler bağlamında Türkiye’de bankacılık sektörünün personellerinden beklediği yetkinlik alanlarını da göstermektedir.

Tablo 10. Hacı Bayram Veli Üniversitesi’nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS Sayıları ve Toplam Ders Dağılımı İçerisindeki Oranları

	Hacı Bayram Veli Üniversitesi’nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS Sayısı	%
Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm	25	6,54
Dış İşlemler	21	5,50
Genel Bankacılık-Ekonomi	98	25,65
Muhasebe ve Finans	87	22,77
Hukuk	43	11,26
Krediler	5	1,31
Şube Eğitimleri ve Satış Pazarlama	20	5,24
Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim	83	21,73
Toplam	382	100

Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS sayıları ve toplam ders dağılımı içerisindeki oranları Tablo 10'da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre en büyük yığılmanın %25,65'lik oranlarla Genel Bankacılık-Ekonomi alanında olduğu, en az yığılmanın da %1,31 ile Krediler alanında olduğu görülmektedir. Oranlardan da anlaşılacağı üzere Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde ağırlık olarak, Genel Bankacılık-Ekonomi, Muhasebe ve Finans ve Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim alanlarında dersler verilmektedir.

Tablo 11. *Başkent Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS Sayıları ve Toplam Ders Dağılımı İçerisindeki Oranları*

	Başkent Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS Sayısı	%
Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm	37	8,55
Dış İşlemler	35	8,08
Genel Bankacılık-Ekonomi	127	29,33
Muhasebe ve Finans	92	21,25
Hukuk	43	9,93
Krediler	5	1,15
Şube Eğitimleri ve Satış Pazarlama	9	2,08
Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim	85	19,63
Toplam	433	100

Başkent Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS sayıları ve toplam ders dağılımı içerisindeki oranları Tablo 11'de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre en büyük yığılmanın %29,33'lük oranlarla Genel Bankacılık-Ekonomi alanında olduğu, en az yığılmanın da %1,25 ile Krediler alanında olduğu görülmektedir. Oranlardan da anlaşılacağı üzere Başkent Üniversitesi'nde ağırlık olarak, Genel Bankacılık-Ekonomi, Muhasebe ve Finans ve Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim alanlarında dersler verilmektedir.

Tablo 12. *Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS Sayıları ve Toplam Ders Dağılımı İçerisindeki Oranları*

	Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS Sayısı	%
Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm	5	2,31
Dış İşlemler	23	10,65
Genel Bankacılık-Ekonomi	59	27,31
Muhasebe ve Finans	45	20,83
Hukuk	39	18,06
Krediler	4	1,85
Şube Eğitimleri ve Satış Pazarlama	15	6,94
Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim	26	12,04

Toplam	216	100
--------	-----	-----

Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS sayıları ve toplam ders dağılımı içerisindeki oranları Tablo 12'de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre en büyük yığılmanın %27,31'lik oranlarla Genel Bankacılık-Ekonomi alanında olduğu, en az yığılmanın da %1,55 ile Krediler alanında olduğu görülmektedir. Oranlardan da anlaşılacağı üzere Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde ağırlık olarak, Genel Bankacılık-Ekonomi, Muhasebe ve Finans ve Hukuk alanlarında dersler verilmektedir.

Tablo 13. *İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS Sayıları ve Toplam Ders Dağılımı İçerisindeki Oranları*

	İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS Sayısı	%
Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm	6	2,62
Dış İşlemler	73	31,88
Genel Bankacılık-Ekonomi	60	26,20
Muhasebe ve Finans	60	26,20
Hukuk	6	2,62
Krediler	0	0,00
Şube Eğitimleri ve Satış Pazarlama	6	2,62
Yönetim Süreçleri Yetkinlik Gelişim	18	7,86
Toplam	229	100,00

İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde Alanlara Göre Verilen Derslerin AKTS sayıları ve toplam ders dağılımı içerisindeki oranları Tablo 13'te verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre en büyük yığılmanın %31,88'lik oranla Dış İşlemler alanında olduğu, en az yığılmanın da %2,62'lik oranlarla Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm, Hukuk ve Şube Eğitimleri ve Satış Pazarlama alanlarında olduğu görülmektedir. Krediler alanıyla ilgili ise ders okutulmamaktadır. Oranlardan da anlaşılacağı üzere İstanbul Ticaret Üniversitesi'nde ağırlık olarak, Dış İşlemler, Genel Bankacılık-Ekonomi ve Muhasebe ve Finans alanlarında dersler verilmektedir.

6.Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki bankacılık bölümü müfredatlarının, bankacılık sektörünün ihtiyaçları doğrultusunda ne derece uygun olduğunu incelemektir. Nicel içerik analizi yöntemiyle yapılan bu araştırma, bankacılık sektörünün çalışan adaylarından beklentileri ve yükseköğretim müfredatlarının bu beklentilere nasıl yanıt verdiği üzerine odaklanmıştır. Bankacılık sektörü, özellikle dijital dönüşüm ve bilgi yönetimi, dış işlemler, genel bankacılık, muhasebe ve finans gibi alanlarda nitelikli çalışanlara ihtiyaç duymaktadır. Bu çalışma, seçilmiş dört üniversitenin (Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi ve İstanbul Ticaret Üniversitesi) finans ve bankacılık bölümlerinin müfredatlarını analiz ederek sektörün ihtiyaçlarıyla uyumlu olup olmadığını değerlendirmiştir.

Bulgular kısmında elde edilen bilgiler değerlendirildiğinde bu çalışmanın sonuçları yedi maddede özetlenebilir:

- 1. Genel Bankacılık ve Ekonomi:** Tüm üniversitelerde bu alana verilen önem büyüktür. Hem ders sayısı hem de AKTS oranları açısından en fazla ağırlık verilen alanlardan biri olmuştur. Sektörün genel

bankacılık ve ekonomi alanında nitelikli eleman beklentisine cevap verecek seviyede bir eğitim sunulmaktadır.

2. **Dış İşlemler:** İstanbul Ticaret Üniversitesi dış işlemler alanında en fazla ders ve AKTS sağlayan kurum olmuştur. Ancak diğer üniversitelerde de bu alan yeterli düzeyde ele alınmaktadır. Bankacılık sektöründe dış ticaret işlemlerinin artmasıyla bu alandaki eğitimlerin sektöre uygun olduğu sonucuna varılmıştır.
3. **Bilgi Yönetimi ve Dijital Dönüşüm:** Dijitalleşme sürecinin hız kazandığı günümüzde, bu alanda verilen derslerin ve AKTS oranlarının yeterli olmadığı görülmüştür. Hacı Bayram Veli Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi bu alanda nispeten daha fazla ders sunarken, diğer üniversitelerde bu konulara verilen önem sınırlıdır. Sektörün dijital dönüşüm gereksinimlerine tam anlamıyla yanıt verebilmek için bu alandaki derslerin artırılması gerekmektedir.
4. **Muhasebe ve Finans:** Muhasebe ve finans alanında özellikle Başkent Üniversitesi ve Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde güçlü bir müfredat bulunmaktadır. Sektörün bu alandaki ihtiyaçlarıyla müfredatlar genel olarak uyumlu görünmektedir.
5. **Krediler:** Krediler alanında sunulan ders sayısı oldukça sınırlıdır. İstanbul Ticaret Üniversitesi bu alanda hiç ders sunmamaktadır. Oysa bankacılık sektöründe kredi değerlendirme ve yönetimi kritik bir öneme sahiptir. Dolayısıyla bu alandaki müfredatların güçlendirilmesi gereklidir.
6. **Şube Eğitimleri ve Satış-Pazarlama:** Şube eğitimleri ve satış-pazarlama alanında sunulan derslerin sayısı oldukça azdır. Özellikle müşteri ilişkileri yönetimi ve satış teknikleri gibi konulara daha fazla yer verilmesi gerekmektedir.
7. **Yönetim Süreçleri ve Yetkinlik Gelişim:** Bu alan, seçilen üniversiteler arasında en fazla Hacı Bayram Veli Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi tarafından ele alınmaktadır. Ancak genel olarak bu alandaki derslerin sektör beklentilerine yanıt verdiği söylenebilir.

Çalışma bulguları ve sonuçlar yorumlandığında bankacılık sektörüne, yükseköğretime ve ilgili alan yazınına yönelik öneriler dört başlık altında toplanabilir:

1. **Dijital Dönüşüm Odaklı Eğitim:** Dijitalleşme ve bilgi teknolojilerinin hızla geliştiği bir dünyada, bankacılık müfredatlarına daha fazla dijital bankacılık, yapay zekâ, veri madenciliği ve blok zincir teknolojisi gibi konuların eklenmesi gerekmektedir.
2. **Krediler Alanında Müfredat Geliştirme:** Krediler, bankacılığın en önemli faaliyet alanlarından biri olduğundan, bu alandaki ders sayısının ve içeriğinin artırılması sektördeki ihtiyaçları daha iyi karşılayacaktır.
3. **Pazarlama ve Satış Alanında Daha Fazla Eğitim:** Bankacılıkta satış-pazarlama, müşteri memnuniyeti ve ilişki yönetimi giderek daha kritik hale gelmektedir. Bu nedenle, pazarlama ve satış tekniklerine yönelik derslerin artırılması faydalı olacaktır.
4. **Çapraz Yetkinlik Geliştirme:** Yönetim süreçleri ve yetkinlik gelişimi konularında sunulan derslerin yanı sıra, öğrencilere liderlik, karar verme ve proje yönetimi gibi becerilerin kazandırılmasına yönelik eğitimlerin daha fazla yer alması gerekmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'deki bankacılık eğitimi, genel olarak sektörel beklentilere yanıt verebilecek kapasitededir. Ancak, dijital dönüşüm, krediler ve satış-pazarlama gibi kritik alanlarda müfredatların genişletilmesi ve derinleştirilmesi gerekmektedir. Bu alanlara yapılacak yatırımlar, mezunların bankacılık sektöründeki başarılarını artıracak ve sektörün nitelikli iş gücü ihtiyacını daha iyi karşılayacaktır.

Kaynakça

- Acar Boyacıoğlu, M. (2003). 1980 Sonrası Türk bankacılık sektöründeki gelişmeler, krizlerin sektör üzerindeki etkileri ve iyileştirici öneriler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(9), 523-538.
- Arabacı, H. (2018). Türkiye'de bankacılık sektörünün gelişimi. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 25-42.

- Aydın, N. (2018). Dünyada ve Türkiye’de bankacılığın gelişimi. Bankacılık ve sigortacılığa giriş İçinde. Ed: M. Toprak ve M.Çoşkun. *Bankacılık işlemleri ve banka türleri*, (s. 26-53) . Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Aziz, A. (1990). *Araştırma yöntemleri-teknikleri ve iletişim*. Ankara: İLAD Yayınları
- Bal, H. (2013). *Nitel araştırma yöntemi*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Beattie, A. (2011). The Evolution of Banking. Available: <http://www.investopedia.com/articles/07/banking.asp> . (Erişim Tarihi: 20.12.2024)
- Berelson, B. (1952). Content analysis in communication research. Free Press. <https://psycnet.apa.org/record/1953-07730-000> (Erişim Tarihi: 20.12.2024)
- Bozdemir, T. (2007). *Türk bankacılığının tarihsel gelişimi ve reel sektöre katkısına ilişkin bir araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi”, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Coşar, N. (2010). Türkiye’de bankacılığın tarihsel gelişimi. *Tarihi Siyasi Sosyal Gelişmelerin Işığında Türkiye ekonomisi 1908 2008* (pp.1-600), Bursa: Baglam Yayınları.
- Çankaya F. ve Öz, M. (2011). *Türkiye’de kamu bankalarının özelleştirilmesi*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.
- Çivi, H. (1985). *Türkiye’de bankacılık teori, uygulama ve sonuçları*. Ankara: Cumhuriyet Üniversitesi Yardımcı Ders Kitabı Yayın No 1.
- Delikanlı, İ.U. (2018). *Bankacılık ve sigortacılığa giriş*. Ed: M. Toprak ve M.Çoşkun. *Bankacılık işlemleri ve banka türleri*, (s. 26-53). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Demirel, A.C. (2017). *Dijital bankacılık ve Türkiye’deki mevcut durumunun analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dinçer, İ. (2019). *Geleneksel bankacılık ve mobil bankacılık verimliliğinin kıyaslanması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Eyüpgiller, S. (1997). *Bankacılar İçin Banka İşletmeciliği Bilgisi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Frey, R. L., Botan, C. H., Friedman, P. G. and Kreps, G. L. (1992). *Interpreting Com-munication Research: A Case Study Approach*, Prentice Hall, Englewood Cliffs, N.J.
- Gökçe, O. (1995). *İçerik çözümlemesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Gönç Şavran, T. (2018). Nicel ve nitel araştırmalarda kullanılan araştırma teknikleri. içinde, *Sosyolojide araştırma yöntem ve teknikleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2641.
- Hansen, A. (2000). *İçerik çözümlemesi, iletişim araştırmalarında içerik çözümlemesi*, (Der. ve Çev.: M. S. Çebi), Ankara: Alternatif Yayınları.
- Kaya, E. ve Arslantürk Çöllü, D., (2020). Bankerlerden Günümüze Türk Bankacılık Tarihinin Kronolojik Değerlendirilmesi, *BMIJ*, 8(4), 1-36. <http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v8i4.1701>
- Kesebir, M. (2018). Türkiye’de 2001 krizi sonrası bankacılık sektörünün durumu, yapısal reformlar ile son yıllardaki gelişmeler. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 3(2), 1-19.
- KPMG (2024). Bankacılık Sektörel Bakış Raporu 2024 <https://kpmg.com/tr/tr/home/insights/2024/10/bankacilik-sektorel-bakis-raporu-2024.html> (Erişim Tarihi: 20.12.2024)
- Kuryłowicz, Ł. (2004). Short History of Banking and Prospects for Its Development in Poland at the Beginning of the 21st Century. SSRN Electronic Journal. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3051610> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3051610>
- Martin A. Armstrong. (2010). Money and the Evolution of Banking. Available: <https://www.armstrongeconomics.com/research/monetary-history-of-the-world/historical-outline-origins-of-money/money-and-the-evolution-of-banking/> . Last accessed 28/10/2013. (Erişim Tarihi: 20.12.2024)

- Öçal, T. ve Çolak, Ö.F. (1999). *Finansal sistem ve bankalar*. İstanbul: Nobel Yayınları
- Selgin, G.A. Bank. Britannica Money. Available: <https://www.britannica.com/money/bank/Bank-money> (Erişim Tarihi: 20.12.2024)
- Soygür, İ.C. (2018). *Bankacılık sektöründe pazarlama ve satış yönlü hedef baskısının banka personeli üzerindeki etkisinin analizi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Isparta
- Sümer, G. (2016). Türk bankacılık sektörünün tarihsel gelişimi ve AB bankacılık sektörü ile karşılaştırılması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 485-508
- TBB (2024_2). <https://egitimkatalogu.tbb.org.tr/>
- TBB, (2024_1). *İstatistiki raporlar*
https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/4411/Banka_Calisan_ve_Subes_Sayilari-Haziran_2024.pdf (Erişim tarihi: 15 Temmuz 2024).
- TBB, (2024_3). Banka, Çalışan ve Şube Sayıları Mart 2024.
https://www.tbb.org.tr/Content/Upload/istatistikraporlar/ekler/4375/Banka_Calisan_ve_Subes_Sayilari-Mart_2024.pdf
- Tırpan, O. (2023). *Geleneksel bankacılıktan dijital bankacılığa değişim süreci ve Vakıfbank örneği*. (Yayınlanmış Doktora Tezi). KTO Karatay Üniversitesi, Konya.
- Yağcılar, G. (2010). *Türk bankacılık sektörünün rekabet yapısının analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Yetiz, A. (2009). *Ofis mobilyaları ve ofis mobilyalarının tasarımını etkileyen ergonomi faktörünün incelenmesi Adana'da bir banka örneği*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Yetiz, F. (2016). Bankacılığın doğuşu ve Türk bankacılık sistemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 107-117.